

"וַיִּכַּס הָעֵנָן אֶת אוהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן. ולא יכול משה לבוא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן, וכבוד ה' מלא את המשכן" במבט ראשון, זהו המצב המבוקש; לכך בדיוק מצפים כולם: להשראת שכינה במשכן. אבל בפסוק הבא, ממתינה לנו התפתחות בלתי צפויה: "ולא יכול משה לבוא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן". מעמד די מביך. לאחר עבודה מאומצת של כלל ישראל במשך חודשים, ולאחר שישראל מייחלים בסתר-לבם שהשראת השכינה במשכן תבשר סליחה על חטא העגל — והנה לפתע, משה רבנו, מנהיגם של ישראל, אינו יכול להיכנס למשכן! המשכן מלא בכבוד ה' עד אפס מקום.

ואגב, כך אירע גם בחנוכת-הבית שבנה שלמה המלך. מיד לאחר שהכניסו את הארון לקודש-הקודשים והכוהנים יצאו מן הקודש, נאמר: "והענן מלא את בית ה'. ולא יכלו הכוהנים לעמוד לשרת מפני הענן, כי מלא כבוד-ה' את בית ה'" (מ"א ח, י"א). אמנם מאוחר יותר, לאחר שסיים שלמה את תפילתו הארוכה, שבו הכוהנים ונכנסו — אבל דווקא בעת המעמד החגיגי של חנוכת הבית, לא יכלו הכוהנים — ואפילו הכוהן-הגדול, כנראה — להיכנס, שכן מיד עם — ואולי מותר לתרץ ולומר כך:

אמת היא, שייעודו של המשכן הוא להראות קרבת-אלקים. להביע את הקרבה והרעות לעם ישראל; את ה"יושכתי בתוכם", את הקול המדבר אל משה מבין שני הכרובים. וכן אחר-כך, במקדש-עולמים, המטרה היא שהכוהנים העובדים בו, אכן יקרבו בעבודתם את ישראל לאביהם שבשמים. — ואולם כל זה הוא מצד האהבה שבמקדש; מהיותו מקום האהבה הגדולה שבין הקדוש-ברוך-הוא לכנסת ישראל. אבל האהבה זקוקה גם ליראה. בה במידה שצריך אדם לשאוף לקרבת-אלקים, ומעלתו הגדולה ותכלית שלמותו בעולם-הזה, היא להיות אוהב ה' המקיים את מצוותיו מתוך אהבה — באותה מידה חייבת אהבה זו להיות מלֹה ביראת-ה'; יראה שתשמש לה יסוד איתן ובסיס מוצק.

וקניית היראה אינה עניין שנרכש כבדרך-אגב, אלא היא עניין שלם לעצמו; עבודה בפני עצמה. בתוך הקרבה ואהבת הבורא — לדעת גם את המרחק; לא להתקרב יתר על המידה.

- (א) וַיָּבֹאוּ כָל-אִישׁ אֲשֶׁר-נָשָׂא לְבֹו וְלֹל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת-תְּרוּמַת יְקוֹקֶל לְמַלְאֲכֵת אֹהֶל מוֹעֵד וְלְכָל-עֲבֹדָתוֹ וְלַבְגְּדֵי הַקֹּדֶשׁ:
- (ב) וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל-הַנָּשִׁים כָּלֹו נָדִיב לֵב הֵבִיאוּ חַח וְנָזָם וְטַבָּעֵת וְכוּמָז כָּל-כְּלֵי זָהָב וְכָל-אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפֶת זָהָב לִיקוֹקֶל:
- (ג) וְכָל-אִישׁ אֲשֶׁר-נִמְצָא אֹתוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים הֵבִיאוּ:

ודקדק לומר נדיב לב דע כי יש הפרש בין ידבנו לבו לנדיב לב כי ידבנו לבו יאמר על כל אשר יתנדב מלבו ויש שידבנו הרבה ויש שידבנו מועט אבל נדיב לב יאמר על לב נדיב, והוא הרמז באומרו אשר נשאו לבו כי מי שלבו נדיב יתנדב יותר מהיכולת ולא יקפיד על החסרון אשר ימצאנו כי שמח בנתינה יותר מהקנין אצלו,

א. באים אנו להוציא מגישה מוטעית כלפי תוכנה של מדת חסידות, של עבודות דלפנים משורת הדין. רגילים אנו לתפוס שהם מעשה של פרישות ופרומקייט גרידא. אבל אין זה אלא טעות.

ד. ואותו יסוד נשקף לנו ביותר ברירות מסוף מסכת מכות שנתפרש "ודובר אמת בלבבו" על רב ספרא, שאם החליט בלבו על מחיר למכור חפץ, לא היה מקבל מקונה מחיר יותר גבוה. ורגילים אנו לתפוס בזה הנהגה של הפלגה במדת האמת, שאף על פי שלא הוציא ההחלטה בפה, מכל מקום היה מתנהג על פי החלטת לבו. שאם היה מבטא את ההחלטה ממש, הלוא דרישה על מחיר יותר גבוה היתה מהוה מעשה של שקר. ואילו הוא, במדת חסידותו, התנהג כך אפילו אם ההחלטה נשארה אצלו גרידא. אלא שמדברי המהרש"א שם חזינן שאין זה הענין כאן. שהרי הביא שם "אף להדיוט היה מקיים מחשבתו כדין הקדש דקנה במחשבה כדכתיב 'כל נדיב לב'. והוא מבואר שהקדיש דבורו כאילו הם לשמים ועשה החול קודש. וכענין זה אכלו החסידים חוליהן על טהרת הקודש וכר". הרי לך שההפלגה וההדגשה בכאן היא לא על מדת ה"אמת" אלא על ה"בלבבו". שרב ספרא היה מתיחס למהלכי לבבו כאל הקדש. שבהקדש יש validity (תוקף) גם למחשבה עצמה. ומצד רמתו הוא, ומצד תפיסתו, באמת מתחשב עם לבבו כמו שאדם אחר מתיחס אל מעשיו. ברמתו הוא, היה למחשבות שלו reality of (מציאות של) מעשים. ומתפיסה זו נבעו מעשי חסידותו.

ה. ובאמת תפיסה אחרת, ולא סתם פרומקייט, הוא המשמש יסוד למעשי פרישות או להנהגות של לפנים משורת הדין. והמהלך לעשות מחשבות מופשטות למציאות מוחשית וישות הוא יסוד בעבודה ובחיי קדושה. ולכך, מוצאים אנו בחג הפסח, שהוא התחלת שעת הקדושה בעולם, הנהגות הבנויות על חומרות, ועל לפנים משורת הדין, יותר מבשאר זמנים. והרי עצם הדין של ביטול חמץ מורה על זה, שהרי מדאורייתא מקיימים "תשביתו" בביטול בלב. והיינו שבתפיסה דקדושה שולטת חיות וממשות למחשבה כמו למעשה בפועל ממש.

אשר פקד ע"פ משה. נמצאו נרגנים, שחשדו את משה, שנתעשר ממצאה המשכן, ולפיכך אמר משה, בואו ונעשה חשבון, אבל ממצאה העגל, שמכל הזהב שנתנו יצא רק עגל קטן (ואפילו לא שור) לא דרשו חשבון... ומדה זו נשארה בתוכנו, שמגבאי דברים שבקדושה דורשים תמיד חשבון מדויק, אבל ממקבצי זהב וכסף ל"עגל" אין דורש ואין מבקש חשבון. וגי' לתת טעם לזה, שהנקודה הפנימית שבלב היהודי, הרצון האמיתי שלו, הוא לעשות רצון קונו (כמו שביאר הרמב"ם ה' גירושין פ"ב ה"כ את הטעם של גט מעושה), וכשהוא נותן כסף על משכן או דבר טוב אחר, רוצה הוא באמת, שכל פרוטה ופרוטה תלך על המטרה הקדושה, למען תהיה לו לזכות. אבל כשהיצר משיא אותו לתת ל"עגל", נפשו עליו תאבל בפנימיות הלב על שעבר על רצון קונו, ואינו מקפיד אם הגבאים ישימו מכספו בכליהם... והוא גם מרוצה מזה, שימעטו בתפלות, ולא תהיה לו למזכרת עון.

16) ד"ר א' ט' א' אילת השחר

פסוק ל"ד. ולהורות נתן בלבנו. הכונה

שניתן לו סייעתא דשמיא

מיוחדת להורות, והאבן עזרא מפרש כי יש חכמים רבים שהם קשים להורות אחרים, וכעין זה מפרש האוה"ח שיש חכמים רבים שתהי' חכמתם בלבם לבד שלא ידעו ללמדם, לזה אמר ולהורות נתן בלבנו השכיל לחכמת הלימוד.

והנה ^{ההמשכה} ידוע בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל שחסרון בהסברה זה חסרון בהבנה, אמנם בדבריהם משמע שיש כזה מציאות שיודע היטב ומ"מ קשה לו ללמד לאחרים **והגר"א** (במשלי כ"ב י"ח) כתב כי לפעמים אף שיודע הדבר לא יוכל להסבירה בשפתיו ולהוציא לאור משפטה, והוא מחמת שאינה סדורה כמו שאמרו בתענית (ח' א') אם ראית ת"ח שלימודו קשה עליו כברזל בשביל משנתו שאינה סדורה עליו עכ"ד, וגם לפירושו משמע שחסרון בהסברה זה כתוצאה מחסרון בתלמודו.